

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Yol Belli Olsa Zaman Uygun

Bazı tespitler var ki, “çok doğru ama biz bunları zaten biliyorduk” hissi uyandırsa da, ısrarla tekrar edilmesinde büyük yarar var. Özellikle bizim geleneksel arızalarımızdan biri olan kollektif odak dağılmasından kaçınmak için, daha da önemlisi ekonominin bütün aktörlerinin üzerinde uzlaştığı bir yol haritasının belirlenmesi için artık temel gündemden uzak ayrıntılarda karmaşık tartışmalarla vakit yitirmemek, hele rekabetçilik ve verimlilik arayışını boşverip mevcut sınırlı kaynaklardan pay kapmak gibi yanlış önceliklerle uğraşmamak gerekiyor. Aslında Türk ekonomisinin kriz öncesinde başlayan ve büyüme performansının sürdürülebilirliğini tartışmalı kılan yavaşlama ve büzülme süreci krizle birlikte hızlanıp daralmaya dönüşmüş, ama bu arada küresel düzen de alt üst olduğu için zaten yapmak zorunda olduğu yapısal dönüşüm ve atılım için eskisinden daha uygun bir fırsat ortamı yakalamış ve zaman kazanmıştır. Ne var ki bu fırsatı ve zamanı iyi kullanmak bize kalmıştır.

Çıkış yolunu biz bulacağız

Bu durum, içinde olduğumuz başka bir ikilemi de yeniden hatırlatıyor. İçe dönük idare maslahatçı yani günü kurtarmaya dayalı bir politika setine dönmek ne kadar seçenek değilse, dışa açık fakat bütünüyle konjonktüre bağımlı ve edilgen bir uydu ekonomiye dönüşmek te o kadar çare olmaktan uzak. Performansımızı belirleyecek faktörlerin önemli bir bölümünü kendi kontrolümüz altına almamızı sağlayacak bir çıkış yoluna ihtiyacımız var.

Kaldı ki, şartlar da bizi böyle bir çıkış yolu arayışına zorluyor. Neden dersiniz, son seksen yılın bu en büyük krizinden sonra küresel ekonomide de yeni düzenin sadece kuralları ve mekanizmaları değil, ortak kabul ilkeleri ve anlayış tarzı da belirlenmiş değil. Bu nedenle krizin uzun süreceğe benzeyen nekahat döneminde, en azından önümüzdeki birkaç yılda yani bizim Orta Vadeli Program vadesinde her ülke büyük ölçüde kendi yolunu kendi çizmek zorunda, deyim yerindeyse her koyun kendi bacağından asılacak.

İlginç olan şu ki yapısal zaaflarımız, kaynak kısıtlarımız ve zihinsel kodlarımız, alışkanlıklarımız gibi kültürel handikaplarımız nedeniyle kriz öncesinde açık bir şekilde aleyhimize olan göreceli ülkelerarası konumlanmada yeni küresel düzen, bize daha eşitlenmiş, daha simetrik bir yeni başlangıç yapma olanağı veriyor. Üstelik yeni düzende büyüme potansiyeli nedeniyle belirleyici rolü ve ağırlığı artacak olan yükselen ülkeler grubunda bulunduğumuz için başarı şansımız da eskisinden daha yüksek. Yeter ki neyi hedeflediğimiz yani vizyonumuz ve onun gerektirdiği stratejiler yani neleri yapacağımız konusunda kendimizden emin olalım.

Öncelik yol haritasında

Daha önce de belirtmiştik; hem kayıtdışı, yaygın gelir vergisi, eğitim, sosyal güvenlik gibi orta ve uzun vadede sonuç verecek reformlar, hem de ilk kriz sersemliğini atlattıktan sonra yeniden yön arayan küresel finans ve yatırım kaynaklarının tercih ettiği bir yatırım yeri cazibesi oluşturmak gibi kısa vadede büyümenin tek gerçekçi yöntemi olarak görünüm seçenekler, sonunda bizi aynı yol haritasına götürüyor. Canlı, rekabetçi, sürdürülebilir bütçe ve cari dengeleri olan, faktör verimliliği yüksek, istihdam maliyeti düşük, istikrarlı ve öngörülebilir bir yatırım yeri olmayı başarmadıkça, sadece dış kaynakları çekmeyi değil, iç tasarruflarımız hareketlendirmeyi ve yatırıma yönlendirmeyi de güvence altına alamayız.

Nitekim bu temel faktörler ile ilgili hedefler doğrultusunda ilgili bütün tarafları tatmin edecek hissedilir bir mesafe katedilmeden uygulamaya konan spesifik politika tedbirleri ile umulan sonuçlara ulaşmak mümkün olmuyor. Varlık barışı düzenlemesi ile esas olarak amaçlanan yurt dışındaki kayıtdışı varlıkların ekonomiye kazandırılması konusunda hedefin gerisinde kalınması da bunun yeni bir örneği. Yatırım ortamını güvenilir, öngörülebilir ve cazip kılmamışsanız, üstelik vergi sisteminin daha dengeli, adil ve sürdürülebilir kılınması için gereken reformlar tamamlanmamışsa, ayrıca ticaret ve ceza

kanunlarınız ile kambiyo mevzuatınızın ve vergi rejiminizin birbiriyle tutarlılığı ve tamamlayıcılığı konusunda ciddi kuşkular doğuran eksikleriniz varsa kendi vatandaşlarınızı ve yatırımcılarınızı dahi ikna etmekte zorluk çekiyorsunuz.

Yapısal faktörlerin önemi

Bu açıdan son günlerde Merkez Bankası'nın "İmalat sanayiinin ithalat yapısı" ile ilgili yaptığı araştırmanın tetiklediği rekabet gücü tartışmalarının gecikmiş de olsa çok gerekli olduğunu vurgulayalım. Böylece çok kalabalık ve yoğun gibi de görünse aslında bütün çözümleri döviz kuru ve faiz gibi parasal faktörlerde arayan pek sevdiğimiz kolaycı yorumlardan sıyrılıp, kendi inisiyatifimizin daha fazla önemli olduğu ölçek, teknoloji, arge, işgücü ve altyapı niteliği gibi katma değer üretimini belirleyen faktörlerin önemini hatırlamamızı sağlayan bu çalışmanın reel kesimden ya da üniversitelerden değil de para otoritesinden gelmesi de dikkat çekici ve düşündürücü.

Dileriz sorunlarımız ile yüzleşip korkmadan üzerlerine gitmekte daha fazla zaman kaybetmeyiz.